

WPROWADZENIE

Motto:
*Dobrze jest znać to,
czym i dlaczego ludzie różnią
się między sobą.*
(K.M. Czarnecki)

Pierwsze wydanie pracy (Oficyna Wydawnicza „Humanitas”. Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu 2012) pt. *Różnice indywidualne studentów jako problem pedagogiczny nauczycieli akademickich* spotkało się z dużym zainteresowaniem i pozytywną oceną studentów pedagogiki oraz części nauczycieli akademickich różnych uczelni. Powstała myśl i potrzeba drugiego jej wydania: skorygowanego, poprawionego i poszerzonego, pod skróconym tytułem w stosunku do wydania pierwszego, jako: *Różnice indywidualne człowieka*. Sosnowiec 2013.

Zamieszczono w niej nowy rozdział pierwszy jako podstawę teoretyczną opisanych i analizowanych zagadnień różnic indywidualnych. Treść pozostałych rozdziałów wyraźnie poszerzono o nowe zagadnienia postulowane przez studentów pedagogiki, którzy zapoznali się z treścią pierwszego wydania pracy w postaci wygłoszonych wykładów przez autora pracy.

Praca w drugim wydaniu zawiera jedenaście rozdziałów, literaturę źródłową, siedem załączników ściśle związanych z jej treścią. W treści poszczególnych rozdziałów starałem się podawać przykłady różnic indywidualnych, przejawiające się głównie u uczniów średnich szkół zawodowych, studentów i nauczycieli, w tym szczególnie nauczycieli akademickich. Praca – mimo jej wyraźnego poszerzenia – zawiera tylko najważniejsze (zdaniem jej autora) informacje o różnicach indywidualnych cech człowieka, ich źródłach, przejawach i znaczeniu w życiu, rozwoju i działaniu ludzkim.

Drugie wydanie pracy kupiło 98 studentów pedagogiki i napisało recenzje jej zawartości treściowej, głównie wartości poznawczej. Okazało się, że wszystkie recenzje były bardzo pozytywne, choć niektóre zawierały nieliczne uwagi dotyczące głównie słabszej wyrazistości załączników i rysunków.

W wielu recenzjach postawiono postulat, by ukazało się nowe (trzecie) wydanie pracy, zmienione i poszerzone. Chodziło głównie o pierwszy termin nowego tytułu pracy – „PSYCHOLOGIA”, a to dlatego, że przeważająca treść pracy dotyczy życia, rozwoju, zachowania i dominacji indywidualnych różnic cech człowieka. Spełniam więc prośbę i postulat studentów, a ich uwagi recenzyjne (w wyborze) zamieszczam w osobnym załączniku do pracy.

Trzecie wydanie pracy: *Psychologia różnic indywidualnych cech człowieka* zawiera ogólne poprawki i uzupełnienia tekstu wydania drugiego oraz nowe rozdziały: *Teorie indywidualnych różnic cech człowieka* (3); *Kulturowe różnice indywidualne* (6); *Profesjonalne różnice indywidualne* (10); *Rozwojowe uwarunkowania indywidualnych cech człowieka* (13); *Wyniki badań indywidualnych różnic cech studentów pedagogiki* (16); *Biomedyczne różnice indywidualne* (17); *Twórczy rozwój zdolności i uzdolnień człowieka* (18) oraz *Ocenę treści drugiego* (recenzowanego przez studentów) wydania pracy (zał.). Niektóre załączniki w wydaniu drugim przeniosłem do tekstu w wydaniu trzecim, a w wydaniu obecnym pojawiły się załączniki nowe.

Dokładna znajomość różnic indywidualnych człowieka wymaga poważnych studiów literaturowych. Odsyłam czytelników (głównie studentów i nauczycieli) do zamieszczonej literatury źródłowej, by mogli pogłębić swoją wiedzę o samym sobie, tj. „mocnych i słabych” cechach swojej osobowości oraz „mocnych i słabych” stronach indywidualnych właściwości kształconych uczniów i studentów.

Różnice indywidualne występujące u ludzi dorosłych są widoczne i znaczące w naszym życiu, a szczególnie takie, które są już rozwinięte i utrwalone w ukształtowanym organizmie. Od najdawniejszych lat próbowano poznawać indywidualne różnice cech przy pomocy obserwacji zachowania, eksperymentów, analizy dzieł twórczych osób znaczących w życiu społecznych oraz osób defektywnych i przestępczych.

Badania cech systemu nerwowego, temperamentu, ogólnej sprawności umysłowej, zdolności specjalnych, zdolności do skutecznego uczenia się w szkole i na studiach są wciąż aktualne i potrzebne ze względu na rosnące zapotrzebowanie na ludzi **zdolnych, mądrych i twórczych**. Przykładowo można tu wymienić bardzo wnikliwe badania temperamentu, prowadzone od wielu lat przez prof. Jana Strelaua.

Nie pomniejszając znaczenia w życiu człowieka jego różnic biologicznych, należy uznać, że szczególną wartość w pracy pedagogicznej z młodzieżą i studentami mają te rodzaje różnic cech, które zostały ukształtowane w procesie oddziaływania rodziny, grupy rówieśniczej, koleżanek, kolegów, przyjaciół,

szkoły, uczelni, zakładu pracy, środowiska społeczno-kulturowego oraz samokształcenia i samodoskonalenia. Człowiek z biologicznym wyposażeniem, pozostawiony bez ludzkiej opieki, zostałby „człekokształtnym zwierzęciem”.

Analizując zmiany rozwojowe indywidualnych różnic cech człowieka, przyjąłem założenie, że człowiek:

- 1) poznaje świat i samego siebie,
- 2) przeżywa – wartościuje – ocenia świat i samego siebie,
- 3) działa w świecie – zmienia świat i samego siebie – kształtuje swoje indywidualne cechy osobowe i osobowości.

Pomyślna działalność dydaktyczno-naukowa i organizacyjna nauczycieli wymaga znajomości nie tylko treści kształcenia, metod i środków przekazywania wiedzy i kształtowania umiejętności, ale na równi z nimi wymaga dobrej znajomości życia fizycznego i psychicznego, w tym indywidualnego zróżnicowania cech i właściwości kształconej młodzieży i studentów.

Praca przeznaczana jest dla studentów wszystkich kierunków studiów i nauczycieli, a szczególnie studentów psychologii, pedagogiki, socjologii, oraz nauczycieli akademickich i szkół średnich nieposiadających głębszego przygotowania psychologicznego i pedagogicznego do pracy z młodzieżą i studentami.

Żywiąc nadzieję, że treść trzeciego wydania pracy może okazać się pomocna w kształtowaniu cech indywidualnych, samodoskonaleniu młodzieży i studentów oraz w pracy pedagogicznej nauczycieli, będę wdzięczny za konstruktywne uwagi dotyczące jej treści.

Sosnowiec 2014 r.

Autor